

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZ ÇALIŞMASI

ÇATIŞMA DÖNGÜSELLİĞİNDE ÖZGÜRLÜK FARKINDALIĞI

Rehber Öğretmen : Sevgi Balcı

Öğrencinin Adı : Göksu

Öğrencinin Soyadı : Kandemir

Öğrencinin Numarası : D1129052

Sözcük Sayısı : 3862

Araştırma Konusu: Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtında "iç savaş" kavramıyla verilen "çatışma"nın odak figürler üzerinden incelenmesi

ÖZ (ABSTRACT)

IB programı A1 dersi kapsamında, uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada, Buket Uzuner'in Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtında, bireyin hem kendini özgürleştirmek için vermesi gereken bir iç savaşının olduğu ve bu savaşı verebilmek için yine kendi içinde özgür olabilmesi döngüsü verilmiştir. Bu döngü incelenirken, odak figürler Tuna ve Ada esas alınmıştır. Bu iki figür hem kendi kişilik yapılarının etkisiyle hem de toplumsal etkilerle iç dünyalarında çatışmalar yaşamışlar, bu iç çatışmaların etkisiyle kendilerini tanımışlar ve kendilerini tanıdıkları ölçüde de özgürleşmişlerdir. Belirtilen durumların irdelendiği bu çalışmanın giriş bölümünde yapıtın genel kurgusu ve bu çalışmada incelenecek konu belirtilmiştir. Gelişme bölümünde de yapıttaki "iç savaş" kavramıyla verilen çatışma ile bu çatışmayı ortaya çıkaran toplumsal ve bireysel etkiler nedenleriyle sunularak figürlerin iç savaşmaları, birey olma süreçleri incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise, odak figürler Ada ve Tuna'nın yaşadıkları iç çatışmaların sonucunda ulaşmayı başardıkları bireysel özgürlükleri verilmiştir. Tuna ve Ada'nın yaşadığı çatışma süreci ve bu süreçte yaşadıklarını sorgulamaların onları özgürlüğe kavuşturan en önemli etken olduğu görülmüştür.

(159 sözcük)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
I. YAPITTA “İÇ SAVAŞ” KAVRAMIYLA VERİLEN ÇATIŞMA	5
II. YAPITTA ÇATIŞMAYI ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER	7
II. I. YAPIT KURGUSUNDAKİ TOPLUMSAL GERÇEKLİK	7
II. I. i. Ülkedeki İç Savaşın Yarattığı Siyasi-Toplumsal Kargaşa Ortamı	7
II. I. ii. Odak Figürleri İç Çatışmaya Götüren Toplumsal Nedenler	9
II. II. YAPIT KURGUSUNDAKİ BİREYSEL GERÇEKLİK	11
II. II. i. Odak Figürlerin Yaşadığı İç Çatışmalar	11
II. II. ii. Odak Figürlerin Yaşadığı İç Çatışmalarda Yan Figürlerin Etkisi	16
SONUÇ	20
KAYNAKÇA	22

Araştırma Sorusu: Buket Uzuner'in *Kumral Ada Mavi Tuna* adlı yapıtında "iç savaş" kavramıyla verilen çatışma olgusu, odak figürler üzerinden nasıl işlenmiştir?

GİRİŞ

Hayat yaşananlar ile şekillenir, anlam kazanır. İnsanlar, içinde yaşadıkları toplumla, aileleriyle, yakın çevreleriyle hatta kendileriyle çeşitli nedenlerden dolayı çatışma yaşayabilirler. Çatışmaya neden olan etkenler; kültürel farklılıklar, içerisinde bulunulan ekonomik durum, bireylerin kendi ruhsal yapıları ve bedensel durumları, cinsiyet farklılıkları ve insanların geçmişi gibi etkenlerle ilgilidir. İnsanların karakterleri de bu yaşadıkları doğrultusunda güçlenir ya da zayıf kalır. Buket Uzuner'in *Kumral Ada Mavi Tuna* adlı yapıtında, öncelikle toplumdaki siyasi-sosyal kargaşanın yarattığı olumsuz ortam ve bu kargaşanın açtığı toplumsal yaralar irdelenmektedir. Bunun yanında yapıtta asıl olan, bu ortamın bireyler üzerinde yarattığı farklı etkilerle bu olumsuz ortamda bireylerin kendi kişilik yapılarının da etkisiyle iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaların işlenmesidir. Birey iç dünyasında yaşadığı bu çatışmaların etkisiyle kendini keşfeder ve kendisini keşfettiği ölçüde de özgürleşir.

Yapıtta odak figürlerin yaşadıkları iç çatışma ile buna yol açan, figürler üzerinde etkili olan, kişilik yapıları, yaşam algıları ve toplumdaki siyasi-sosyal kargaşa ortamı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede de yapıtın odak figürleri "Tuna" ve "Ada" figürleri ön plana çıkmaktadır. Tuna ve Ada hayatlarının kesiştikleri andan itibaren birbirleri için vazgeçilmez olmuşlardır. Tuna, Ada'yı Kuzguncuk'taki köşke taşındıktan sonra tanıma fırsatı yakalamış, ona duyduğu hayranlık, yapıtın tamamında okuyucuya aktarılmıştır, ancak yapıtın ilerleyen bölümlerinde, yazar tarafından, Ada'nın kişiliğinin ön plana çıkartılmasıyla aslında ne kadar farklı oldukları belirginleşmiştir.

Tuna, Ada'yı hayatının odak noktasına koymuş ve bütün yaşamını ona kendini beğendirmek üzere kurmuştur. Bunu yaparken de kendi özünden fedakârlıkta bulunmuş, Ada'nın istekleri, beğenileri üzerine bir karakter inşa etmiştir. Bu durum, zamanla Tuna'nın kendiyile çatışmasına sebep olmuş ve onun "iç savaşı"nı doğurmuştur.

Ülkede yaşanan olumsuz şartlar da Tuna'nın dış dünyasıyla bir çatışma içinde olmasına sebep olmuştur. Bu iki çatışma, Tuna'nın gerçeği algılamasında bozukluklar yaratmış ve onu gerçeğe gerçek olmayanı ayırt edemez hale getirmiştir. Yazar, ülke içinde yaşanan kargaşa ortamını Tuna'nın gözünden iletmiş ve bu kargaşanın insanlar üzerinde yarattığı tahribatı da yine bu figür üzerinden okura sunmuştur.

Ada, ise yapıttaki en baskın karakterdir. Bu, Ada'nın olaylara bakış açısından, kararlılığından, Aras gibi her yönüyle üstün tanınan kişiyi kendine sevgili seçmesinden, bütün olayları kendi arzuları doğrultusundan yönetmesi gibi nedenlerden anlaşılmaktadır. Her zaman, karşısına çıkan herkesi yönetmeyi başarmış ve tüm durumlarda son sözü söyleyen kişi olmuştur. Ancak Aras'ın beklenmeyen ölümü, onu altüst etmiştir. Ölümün etkisinden kurtulması çok uzun yıllarını almıştır. Her iki odak figüründe, Aras'ın ölümünden sonra yaşamış oldukları iç çatışmalar kendi benliklerini arayış süreci ve sorumluluk duygusundan arınarak özgürleşmeleriyle yapıt son bulmuştur.

I. YAPITTA "İÇ SAVAŞ" KAVRAMIYLA VERİLEN ÇATIŞMA

"İç savaş" kavramı her ne kadar toplumsal boyuttaki fiziksel bir gerçekliğe verilmiş bir ad olsa da, bireylerin kendi içlerinde yaşadıkları çatışma da "iç savaş" olarak nitelendirilebilir. Bireylerin kendi iç dünyalarında verdikleri savaşın ortaya çıkma sebebi ise, gerçekte düşündüklerini, hissettiklerini dışarı tam tersi bir biçimde

yansıtıyor olmalarıdır. Bu durumda insanın iç dünyasını kontrolü altına alan etkenler ile dış dünyasını kontrol altına alan etkenler çatışır. Bu tür iç savaşlar, insanın içinde kendisini iyi hissettiği huzur ortamının kaybolmasına, çatışmalar arttıkça da akıl sağlığını yitirmesine yol açar. İnsan bu noktada dış gerçeklik algısını da yitirerek farklı bir algıyla yaşadıklarına anlam vermeye çalışabilir. “İç savaş” kavramıyla verilen “çatışma” sorunsalı *Kumral Ada Mavi Tuna* adlı yapıtta da “iç savaş” kavramı bu açıdan iki farklı yönüyle sunulmuştur. Bunlardan ilki toplumdaki siyasi-sosyal kargaşanın yarattığı olumsuz ortam yani “iç savaş” ortamının bireye ve topluma etkileri; ikincisi ise bireylerin kendi iç dünyalarında verdikleri savaştır. Bu durum yapıtın başında odak figür Ada’nın ağzından şöyle verilmiştir: “ *‘Biz insanlar çelişki dolu tuhaf yaratıklarız. Baksana halimize, kendi inşa ettiğimiz hapisanelerde yaşıyoruz – adına ev, aile, akrabalar, töreler diyerek... Sonra bu duvarların arasında boğulup çıldırıyor, ama yıkılmasın diye de uğruna hayatımızı siper ediyoruz...’* ” (Uzuner, 4)

Yapıtta “iç savaş” kavramıyla verilen toplumdaki siyasi-sosyal kargaşanın yarattığı olumsuz ortam, yapıt boyunca, ülkedeki huzur ortamını sarsan farklı etkiler ve toplumda bu etkiler sonucu ortaya çıkan sorunlar çerçevesinde sunulmuştur. “İç savaş” kavramının sunulduğu bir diğer yön olan bireylerin kendi iç dünyalarında yaşadıkları “iç çatışma” ise, yazar tarafından kurgulanan farklı bir aşk öyküsü içinde irdelenmiştir. Figürler, kurmacada hem ülkedeki iç savaşın hem de kendi kişilik yapıları ve yaşam algılarıyla iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaların etkilerini hissetmektedirler. Bireyin yaşadığı çatışmaların temelini “sorgulama” oluşturur, sorgulama bireyin önce kendine sonra yaşadığı toplum içinde çevresindekilere doğru soruları sorma sürecidir. Birey bu süreci hem yaşadığı iç çatışmalarla geçirir hem de bu sorgulamayı yapabilmek için kendi içinde özgürleşmeye ihtiyacı vardır:

“ ‘Sormak... sormak cesaret ister! Sorabilmek bağımsız olmayı gerekli kılar ve işte bizde eksik olan bu cesaret!’ ” (Uzuner, 26)

“İç savaş” kavramıyla verilen çatışmanın daha iyi yansıtılması amacıyla, yazar, özellikle Tuna figürünün, dış gerçekle gerçek olmayı ayırt edemeyişini de, kesin bir çizgiyle yapıtında vermemiştir. Burada amaç, yapıttaki çatışma kavramını yapıtın anlatımsal yapısı içinde yansıtmaktır. Yazar, aydın ve duyarlı bir birey olarak çizdiği Tuna’nın, gerçek algısındaki yanılmayı yapıt kurgusu içinde okura da hissettirmek istemektedir. Bunu yapmasındaki amaç, toplumsal yaraları irdelerken, yaratılan çatışma ortamının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

II. YAPITTA ÇATIŞMAYI ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER

II. I. YAPIT KURGUSUNDAKİ TOPLUMSAL GERÇEKLIK

II. I. i. Ülkedeki “İç Savaş”ın Yarattığı Siyasi-Toplumsal Kargaşa Ortamı

Bir ülkede “iç savaş” birçok sebepten çıkabilir. Bu sebeplere örnek olarak, politik nedenler, dinsel ayrılıklar, cinsiyet ayrımları, ekonomik uçurum verilebilir. Bir ülkede farklı etnik grupların varlığı ve bunlar arasındaki ayrımlar ne olursa olsun, eğer bu ayrımlar bir iç savaşa neden olmuşsa, ortaya çıkan sonuçlar birbirleriyle benzerlikler gösterir. İç savaşın sonuçları en genel anlamıyla toplumda siyasal bozukluklara neden olur. Siyasal bozukluklar ise sosyal kargaşa ortamını doğurur. Oluşan sosyal kargaşa ortamı toplumdaki birlik ve beraberlik algısını sarsar. *Kumral Ada Mavi Tuna* adlı yapıtta da uzam olarak “Kuzguncuk”un seçilmesi önemlidir. İstanbul gibi farklı

etnik yapıların bir arada yaşadığı bir kentte “Kuzguncuk” semti yüzyıllardır birçok kültürel farklılığı özümsemiş bir hoşgörü ortamı olarak çizilmiştir. Tuna ülkedeki iç savaşın yarattığı siyasi-toplumsal kargaşa ortamını, kendi içinde, bu uzam içinde yaratılan tüm farklı etnik yapılardan edindiği, çocukluğundan bu yana birlikte zaman geçirdiği arkadaşlarıyla yaptığı konuşmalarla değerlendirmiştir. Küçük bir semt olarak “Kuzguncuk” , toplum yapısını her yönüyle sergileyen örnek bir yerdir:

“O zamanlar Yahudi, Ermeni ve Rumlar Kuzguncuk’un yerlileri sayılırmış. Müslüman ve Türk aile azınlıkta da olsa bir arada kaç-göç olmadan yaşar, birbirleriyle evlenebilirlermiş. (...) Nüfusunun çeşitliliği ve coğrafyası açısından, hoşgörü ve iyi komşuluğun böylesine açık yaşanabildiği çok az İstanbul semti vardır.” (Uzuner, 36)

Yapıt ilerledikçe, farklı siyasi görüşlere sahip insanların birbirlerine karşı hoşgürsüz tavırlar içerisine girmesi, farklı dinsel inançlara sahip insanların birbirlerini dışlaması, ileri düzeylere ulaşan erkek-kadın eşitsizliği, insanların ekonomik açıdan birbirlerinden giderek uzaklaşmasıyla fazlasıyla belirgin ‘zengin’ ve ‘yoksul’ grupların oluşması sosyal kargaşa ortamının yaratılmasının en büyük etkenleri olarak verilmiştir. Böyle durumlarda insanlar, kendilerine benzemeyen diğer insanları yakınlarından uzaklaştırmak için bir şeyler yapmaya kalkışmışlardır. Yapıtta savunulan, birbirinin aynı insanlar kümeleştiğinde ya da toplumsal hoşgörü ortamı yaratıldığında kültürel çokluğun kaybolarak yerini toplumun bütünlüğüne bırakmasıdır. Bu durumda toplum özgürleşir ve toplumda onarılmayacak yaralar açılmaz. Bu bütünlük sağlanamaz ve kümelenmeler yaşanıp bu kümeler birbirleriyle çatışmaya başlarsa da sosyal kargaşa ortamı yaratılmış, toplumda “iç savaş” çıkmış ve toplum düzeninde bozukluklar ortaya çıkmaya başlar.

Ülkeyi iç savaşa götüren, toplum düzeninde başlayan bozulmalar, ortaya çıkan çatışmalar, odak figürlerin yaşadığı semtteki insanların değişimiyle verilmiştir. Kuzguncuk, yapıtta, küçük bir semt olarak, birçok farklı etnik altyapıya, farklı kültürlere ve dini inanışlara sahip, orta halli insanların birlikte barış içerisinde yaşadığı bir yer olarak belirtilmiş, toplumdaki değişimin etkisiyle, zamanla bu hoşgörü ortamı ortadan kalkmaya başlamış, insanlar kendilerinden farklı olanı dışlama yolunu seçilmiştir. Böyle bir yerde bile kendini gösteren değişimler, ülkenin tamamına iç savaş ortamı görünümünde yayılmıştır.

II. I. ii. Odak Figürleri İç Çatışmaya Götüren Toplumsal Nedenler

Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtta ülkedeki “iç savaş”ın bireylere etkisi odak figürlerden Tuna üzerinden okuyucuya yansıtılmıştır. Tuna figürü, iç savaşın yarattığı olumsuz ortamın açtığı yaralardan son derece etkilenmiş ve bir iç çatışma yaşamaya başlamıştır. Bu noktada da aslında yapıt boyunca gerçekte gerçekte olmayanı ayırt edemese de, toplumsal etkileri, eleştirel bir tavırla değerlendirmektedir. Ülkede yaşanan iç savaşın gerçekte var olup olmadığı, Tuna’nın yapıt boyunca bunu “kâbus” olarak algılamakta direnmesi ve direncinin tükenerek bu gerçekliği kabul ettiği noktada yapıt içinde değişen dış gerçek algısı, yine yapıtta verilen “çatışma”nın farklı bir sunumudur. Aynı topluma ait insanların birbirleriyle savaşıyor halde bulunması, Tuna’nın kişiliği ve düşünceleriyle bağdaşmamaktadır. Tuna’nın çocukluğunda yaşadığı hoşgörü ortamını birlikte paylaşan arkadaşlarının artık yapmaya başladıkları etnik-kültürel ayrımcılık, kendi gibi olmayanı dışlama eylemleri ve artık çevresindeki çocukların toplumda çocukluklarından uzak büyüdüklerini düşünmesi toplum değerlerini eleştirmesine neden olmakta ve Tuna çatışma yaşamaktadır.

“Çocukluk arkadaşı, daha doğrusu ağabeyi Aras’ın yaşıtıydı Musa. Baba mesleğini sürdürüyor, Kuzguncuk’taki bakkalı şimdi o işletiyordu. Son yıllarda

fazla kilolanmış, saçları dökülmüş, kendini tamamen dine vermişti. Camiye gitmeyenlere öfkeleniyor, eski arkadaşlarına bu konuda baskı yapıyor, o da olmazsa selamı sabahı kesiyordu.” (Uzuner, 54)

Tuna, ülkede var olan kargaşa ortamının doğurmuş olduğu iç savaşa şiddetle karşı çıkmaktadır. Yapıtta bu yönüyle farklı bir döngü söz konusudur. Yapıtta toplumsal gerçeklik çerçevesinde verilen kargaşa ortamı “iç savaş” çıkmasına neden olurken; bu çıkan “iç savaş” da yeni bir kargaşa ortamı doğurmaktadır. Yapıtın bu döngü çerçevesinde oluşturulmasında yapıtta verilmek istenen “çatışma” kavramının etkisi yine kendisini göstermektedir.

“Saçma bu! Düşman kim? Sınır, cephe neresi? Kime karşı savaşıyoruz? Kendi iç organlarını kemiren bir virüs bu! Sonunda kimse kazanmayacak, hiç kimse! Anlıyor musunuz? Çünkü kendimizle savaşıyoruz!” (Uzuner, 99 – 100)

Kadın-erkek ilişkilerinin de farklı bir yönden değerlendirildiği yapıtta, toplumda yapılan cinsiyet ayrımları da yine farklı bir yönüyle eleştirilmiştir. Yapıtın yan figürlerinden Aliye ile kadının hem cinsiyet ayrımının etkisiyle hem de cinsel bir obje olarak değerlendirilmesiyle yaşadığı toplumsal çatışma verilmiştir. Zor bir çocukluk geçirmiş, ailesinin birçok kız çocuğundan biri olması, onlar tarafından sevilmemesi ve değer görmemesine neden olan Aliye, bu yüzden çocukluğunu gerektiği gibi yaşayamamıştır. Babasının tacizleriyle büyümüş ve geçmişi sebebiyle herkese özellikle erkeklere önyargıyla yaklaşmış, kimseyle sağlam ilişkiler kuramamıştır. Erkeklerden öç alma amacıyla yaşamını sürdürmektedir. Bu yönüyle, Tuna ve Aliye'nin ilişkisi Tuna'yı hep rahatsız etmiştir: “...Tamam babam pislüğün tekiydi. Yedinci çocuğu da kız doğduğu için bizi hiç sevmedi. Yani kızları olarak sevmedi, ama başka türlü iyi severdi...” (Uzuner, 438) Kadın-erkek ilişkilerinin yol açtığı

cinsiyet ayrımları sonucu toplum içinde bireyin değersizleşmeye başlaması ve bu çerçevede de cinselliğe bakışın değişmesindeki kaçınılmaz nokta da Tuna'yı sarsmaktadır. İnsanlar acımasız olmaya, benmerkezci tutum sergiledikçe toplumdaki kargaşa sürüp gidecek, bu da hem birey olma algısını hem de toplum bütünlüğünü tamamen sarsacaktır. Birey olma sürecinde, insanın bu bütünlüğe ihtiyacı vardır. Oluşmayan bütünlük ortamıyla bireyler duyarlılıklarını kaybederek bağlı oluşan kültürsüzleşme durumu içinde özgürleşemeyeceklerdir. Özgürleşemeyen birey de kendini var edemeyecektir. Yapıtta, Tuna bu kültürsüzleşmeyi de kabullenememekte bu etkiyle iç çatışma yaşamaktadır. Kurgu içinde Tuna'nın Edebiyat Öğretmeni olarak yaratılması dikkat çekicidir. İnsanı insan yapan, kültür taşıyıcılığını sağlayan edebiyat ve sanatın, kültürsüzleşen bu ortamda anlamını yitirmeye başlaması yine Tuna'yı rahatsız eden toplumsal etkenler arasında yer almaktadır:

“Edebiyatın ve sanatın giderek kültürsüzleştirilen, tüketim merkezli bir toplumda önemsiz bulunmasına bir türlü alışamasa da, bunun kendini yaralamasına engel olmaya çalışıyor, tabii olamıyordu.” (Uzuner, 70)

II. II. YAPIT KURGUSUNDA BİREYSEL GERÇEKLİK

II. II. i. Odak Figürlerin Yaşadığı İç Çatışmalar

Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtta, odak figürlerin iç çatışma yaşamalarında, yapıtta çizilen dış gerçekteki iç savaş ortamının etkileri yanında figürlerin kendi kişilik yapıları, yaşadıkları olaylar, bu olaylar karşısında aldıkları kararlar, değişen yaşam algıları ile birbirlerine yaklaşımları etkili olmuştur. Yaşadıkları iç çatışmalar zaman içerisinde Tuna ve Ada figürlerinin benliklerini ele geçirmiş ve davranışlarını buna göre şekillendirmelerine sebep olmuştur.

Tuna, bir salı sabahı uyanmış ve tüm gazetelerden hayatta en çok sevdiği kadının, Ada'nın, bir cinayet işlediği haberini almıştır. Ayrıca ülkede iç savaş çıkmış, seferberlik ilan edilmiştir ve iki asker onu almaya gelmiştir. Yapıtta, Tuna figürünün içinde bulunduğu durum yine Tuna tarafından "kâbus" olarak tanımlanır. Tuna, yapıt boyunca, içinde bulunduğu durumu kabullenemez, gerçekte gerçek olmayanı ayırt edemez bir durumda iç çatışmalar yaşar.

"Tabii ya, bu sabah olanların hiçbiri gerçek değil! Gerçeğe de benzemiyor zaten... Bunların hepsi bir rüya! Düş görüyorum ben... Evet, evet hepsi bir karabasan bunların... Birazdan uyanacağım ve bu karabasan bitecek!.. Beynimin kötü bir oyunu bu bana... Kendi beynimin bana oyunu..." (Uzuner, 30)

Tuna'nın çevresindeki insanlar, çok uzun zamandır görmediği mahalle arkadaşları, hatta bir öğrencisi bile bu savaşa katılmışlardır ve Tuna'yı bu yaşadığının gerçek bir "iç savaş" olduğu yönünde ikna etmeye çalışırlar, fakat o bir kâbus gördüğünü düşünmektedir. Bu yüzden de uyanmak için elinden gelen her türlü şeyi denemektedir. Beynini, etrafında olan biten her olaydaki ve konuşmadaki mantık hatalarını bulmak için var gücüyle çalıştırır ve kesinlikle rüyada olduğuna, yaşadıklarının gerçek olmadığı sonucuna varır. Bunu da kanıtlayabilmek ve onları ikna edebilmek için elinden geldiğince etrafındaki insanlara düşüncelerini anlatır. Bu karabasan aslında Tuna'nın kendi içinde çıkan bir iç savaştır. Bu durum, yazar tarafından, hem okurun merak duygusunu yapıt boyunca diri tutarak sürdürmek hem de okurun da imgeleminde çatışma yaratarak sahip olduğu bireysel-toplumsal değerleri yeniden sorgulamasını sağlamak amacıyla, okura yapıtın sonuna kadar hissettirilmemiştir. Çocukluğundan bu yana yaşadığı olumlu ve olumsuz her şey birleşmiş ve Tuna'nın gerçeklik algısını zedelemiştir. Yaşanılan olaylardan çok onun

gerçeklik duygusunu yitirmesinin en belirgin sebebi karşı komşularının kızı Kumral Ada'ya karşı olan hisleridir. Tuna, bir anda kendini umutsuz bir aşk üçgeni içinde bulmuştur:

“[Ada] Yaratılışı, karakteriyle birlikte taşıdıkları ve yetiştirme tarzı farklıydı. Duruşu, yürüyüşü, gülüşü, hatta ellerinin hareketleri bile bana bir prensesi çağırıyordu. (...) Ada'nın özgüveni, kendine hayran ve farkında bakışları, dikkatli dikilişindeki tahrik edici gurur, bal rengi güzelliğiyle birleşince ortaya öyle bir bileşim çıkıyordu ki, ister istemez etkileyiciydi.” (Uzuner, 118)

Ada'nın, Tuna'nın ağabeyi olan Aras'ı seçmesi, Tuna'nın içinde yaşadığı bu çatışmanın ilk sebebidir. Tuna için bir yanda çok sevdiği ve özendiği ağabeyi, diğer yanda ise âşık olduğu Ada vardır. Aras'ın pek çok yönden Tuna'dan farklı olmasına karşın, Tuna onun en büyük hayranıdır. Aras, zekâsı ve yakışıklılığı ile dikkat çektiği için Ada'nın kendisine sevgili olarak seçtiği kişi olmuştur. Bunda Aras ve Ada'nın birbirlerine kişilik olarak çok benzemelerinin de payı büyüktür: *“Özgüveni, zekâsı ve etkileyici kişiliğiyle bana Aras'ı hatırlatıyor, “ağabeyim kız olsaydı tıpkı Ada'ya benzerdi” duygusu veriyordu.” (Uzuner, 111)* Tam da bu nedenle Aras ve Ada sevgili olmuş, Tuna da ikisinin arasında üçüncü kişi olarak büyümüştür. Bu durum, Tuna'nın unutulmamak, yok sayılmamak, Ada'nın ve Aras'ın gözlerinden düşmemek ve onların ilgisini kaybetmemek için hep daha fazla çaba göstermesine ve sürekli olarak kendini onlara kanıtlama çabalarına neden olmuştur.

Sonuç olarak, Tuna'nın Ada'yla tanışmasından itibaren hissettiği eksiklik duygusu, sürekli onu gözünde büyütmesi ona Ada'ya hiç ulaşamayacağı duygusu vermiş ve onu bir iç savaşa sürüklemiştir. Yine bir kâbus olarak nitelendirdiği kendi iç savaşında

bile Aras kadar yetenekli ve yakışıklı olamamış, Ada'nın gözüne kendi istediği gibi girmeyi başaramamıştır.

“Kendi icat ettiğim, tamamen kendi bilinçaltımın senaryosu olan rüyalarım da bile yine yufka yürekli, yine sorumluluk taşıyan ve başkalarını kendimden çok düşünen, aynı hıyarın tekiyim! (...) Düşlerimde bile Aras gibi güçlü olamıyorum ben! Düşlerimde bile yufka yürekli, sorumlu ve romantiğim! Düşlerimde bile kendimim!” (Uzuner, 252-253)

Tüm bu olanlara rağmen Tuna Ada'dan hiç vazgeçmemiş ve onu herkesin ve her şeyin üzerinde tutmuştur. Ağabeyine benzettiği ve bir yerde de onun yerine koyduğu tek aşkı, Tuna için hiç değişmez. O, yapıtın sonunda Ada için, kendini paralarcasına, iç savaşına ve bunun yarattığı sorunlara rağmen değişmeye yanaşmayarak ama iyileşmeye çalışarak yaşamaya devam etmeye karar verir.

Yapıtta diğer odak figür Ada da iç çatışma yaşamıştır. Ada'nın yaşadığı iç savaşın sebebi temelde Aras'ın ölümüdür. Ada, Aras'ın hiç beklenmeyen ölümünü kabullenemeyip aylarca hastanede kalmıştır. Kendini dış dünyaya tamamen kapatmış, okuldan ayrılmış, hastaneden çıkınca annesi ile birlikte Amerika'ya gitmiş ve dört yıl geri dönmemiştir. Yaşadıklarından uzaklaştığı süre içerisinde geçmişinden kopabilmek, kendini değiştirmek için çabalayan Ada, fotoğrafçılık gibi değişik hobiler edinmiş, dış görünüşünü değiştirerek yaşadıklarından sıyrılmaya çalışmıştır. Çevresindekilere geçmişine yenik düşmediğini kanıtlamak için kendi kişilik yapısına ters düşen hareketler sergilemiş, yaşadığı iç çatışmayı dış dünyaya yansıtılmaya çalışmış, ancak bunda başarılı olamamıştır. Onu tanıyan herkes onun yaşadığı çatışmanın ve değişimin farkındadır:

“[Ada] Daha çok siyah renkler giyer olmuştu. [...] Birkaç yıl bir üniforma gibi, yaz kış, pamuklu ya da yünlü siyah, nefti ya da bordo, hep bu modelle yaşadı. [...] Ada kendini tümünden değiştirmeye çabalamış ve bunu dış görünüşünde gerçekleştirmişti. Ona hiç yakışmayan durgun ve ciddi tavırlarına alışmasam da hiç değilse insan içine çıkıyor ve gülümsüyor diye umutlanmıştım.”
(Uzuner, 283-284)

Amerika'dan döndükten sonra bir akşam Ada, fotoğrafçılıkla ilgilendiği zaman tanıştığı Aliye'ye rastlar ve onu evindeki eğlenceye davet eder. Bu akşamın sonunda Aliye hariç herkes gittiğinde, içkinin ve duygusallığın etkisiyle, Aliye'ye Aras'tan söz eder. Alkollü olması sebebiyle de onu kendisinin öldürdüğünü söyler. İçinde yaşama karşı öfke duyan ve insanlardan öç alma isteği bulunan Aliye, Ada'yla konuştuklarını gazetelerle ve savcılıkla paylaşarak büyük bir olay yaratır. Bunun sonucunda Ada suçlanır ve hakkında adam öldürmek suçundan dava açılır. Mahkeme sonucunda Ada'nın suçsuzluğu kanıtlanır, ancak bu dava esnasında, Ada kendi ile yüzleşmiş ve Aras'ın ölümünden seneler sonra ancak kendini bu kaybın etkisinden kurtarabilmiş, saplanıp kaldığı durum, Aras'ın ölümünden bu yana kendi içinde yaşadığı savaş sona ermiş ve ruhu artık özgürleşmiştir. Yapıtta kendi iç savaşını yaşarken, Aras'ın da ölümünün etkisiyle tek bir noktada toplumsal yaralara da değinir:

“Bir anlamda onu ben öldürdüm. Bu duygu daima vizörümde. Suçluluk duygusu derinizin altına girdi mi, artık, çektiğiniz bütün fotoğraflara hâkim olur! Hepimiz biraz suçlu değil miyiz engel olamadığımız ölümlerden ve mutsuzluklardan sanki? Yangınları, cinnetleri, yoksullukları, savaş ve hırsızlıkları seyrederken, hepimiz biraz katil, biraz hırsız ve biraz da fesat değil miyiz yani?” (Uzuner, 418)

Gazetede Ada'nın suçlanmasıyla ilgili haberleri görmek Tuna'yı derinden etkilemiş ve Tuna'nın gerçeklik algısını kaybederek hastaneye yatırılmasında ana noktayı bu düşünüm oluşturmuştur. Her iki figürün de kendileriyle yüzleşerek özgürleşmeleri, buna bağlı olarak gelişmiştir.

Ada'nın kendiyle yüzleşmesi esnasında vardığı başka bir sonuç da Tuna'yı sevdiği olmuştur. Ada ancak kendiyle yüzleşmesi sonrasında bunu kendine itiraf edebilmiştir. Daha önce her ne kadar kendini bu düşünceden sakınmış olsa da, bazı davranışları bu gerçeği ortaya koymuştur. Çok sevdiği, kendi yansımasını gördüğü Aras'la birlikteyken bile Tuna'nın da sürekli olarak onlarla birlikte olmasına izin vermesi bunu kanıtlar niteliktedir. Gerek Meriç'in Tuna'ya yaklaştığı zamanlarda Meriç'e olan davranışlarıyla, gerek Tuna'dan hiçbir zaman vazgeçemeyişiyle bunu dışa yansıtmıştır.

Ada kendiyle hesaplaşmasının sonucunda hep saklı tuttuğu, kendisine bir şekilde esir ettiği kişileri de özgür bırakmıştır. Bu da birey olma sürecinde, kendini sorgulayarak vardığı özgürlük noktasıdır. Tuna ve Ada, tüm bu yaşadıkları çatışmaların sonucunda aradıkları içsel özgürlüğü bulmuşlardır. Özgürleşme, birey için kendiyle savaşarak öğrenilen ve çok ağır geçen bir süreçtir: “[Ada:] ‘Öğreniyoruz işte... Canımız yana yana, içimiz dışımız kanaya kanaya özgürlüğü öğreneceğiz... Tıpkı sen ve ben gibi...’” (Uzuner, 26)

II. II. ii. Odak Figürlerin Yaşadığı İç Çatışmalarda Yan Figürlerin Etkisi

Kumral Ada Mavi Tuna adlı yapıtta odak figürlerin yaşadığı iç çatışmaların sunulmasında bazı yan figürler de önemlidir. Yapıtta Şair Dayı, Aras, Meriç ve Aliye figürlerinin odak figürler üzerindeki etkileri büyüktür. Şair Dayı, Aras ve Aliye, Tuna ve Ada'nın; Tuna'nın dedesi ve Meriç Tuna'nın iç çatışma yaşamada etkili olmuştur.

Yapıtta Şair Dayı, Doğan Gökay figürü, çocukluklarından beri Ada ve Tuna'yla yaptığı sohbetlerde, onları yetiştirmeyi hedeflemiştir. Sık sık onlara ileride bir toplum içinde kendini var edebilecek bireyi, kendisini tanıyan, istediklerinin ve yaptıklarının farkında olan bireyler olarak tanımlamıştır:

“Halbuki Şair Dayı, özgürlüğün; zorunlulukların ayırdına varmak olduğunu yıllarca bize öğretmeye çalıştı. (...) Kendinizi tanımaya başladıkça özgürleşirsiniz... (...) ‘Kendi durumunu kavrama noktasına erişmek, özgür bir varlık olmaktır!’ ” (Uzuner, 5)

Şair Dayı, yapıt boyunca her iki figüründe iç çatışma yaşarken kendilerini sorgulayarak düşünmelerini ve içinde buldukları durumun farkına varmalarını sağlamaya çalışmıştır.

Tuna'nın dedesi, Terzi Muharrem Atacan da yapıtta, çocukken Aras ve Tuna'ya Bağımsızlık Savaşı'nı ve anılarını anlatırken onlarda ulus ve bağımsızlık bilinci oluşturmayı hedeflemektedir: *“[Dede Aras ve Tuna'ya:] Ürriyetin elinden gider, vatanın işgal edilirse, esir olursun bre evlatçığım.” (Uzuner, 52)* Tuna, yıllar sonra, bunları anımsayarak kendi iç savaşı verirken özgürleşmeyi de birey ve toplum açısından yeniden sorgulamıştır.

Yapıtta Meriç figürü de yine Tuna'nın iç çatışma yaşamasında etkilidir. Meriç Tuna'yı sevmektedir. Tuna'yı sevmesinin nedenlerin en belirginini, Tuna'yı kendine yakın hissetmesi, kendi gibi görmesi olmuştur. Tuna, baskın karakterli, çok başarılı, yetenekli ve çok yakışıklı bir ağabeyi olduğu için onun gölgesinde, ikinci planda kalmıştır. Meriç de fazlasıyla içine kapanık biri olması nedeniyle Ada'nın annesi yani halası onu sahiplenmiş ve Ada'yla eşit şartlarda büyütmüş olsa da o kendini hep dışarıya karşı kapatmış ve Ada'nın altında hep ikinci planda ve silik hissetmiştir. Bu

nedenle, onu kazanmaya ve kendini ona sevdirmeye çalışmış ve bunu hep Tuna'nın üzgün ve çaresiz olduğu zamanlara denk getirerek onu elde etmeye çalışmıştır. Bu olaylardan en belirginleri, Tuna'nın dedesinin, Aras'ın ve babasının öldüğü zamanlardır.

Yapıtta, Tuna bir türlü vazgeçemediği Ada'nın yaşadığı bunalımın tam anlamıyla farkına vardığında onu özgür kılmak için Meriç'le evlenme kararı almıştır. Bu sayede hem Ada'yı hem Meriç'i hem de annesini mutlu etmeye çalışarak Ada kadar, Meriç'i ve annesini de özgürleştireceğini düşünmektedir. Bu yaklaşım Tuna'yı yine bir iç çatışma yaşamının eşiğine getirir: *“[Şair Dayı, Doğan Gökay:] Son zamanlardaki [Tuna'nın] hallerini hiç beğenmiyorum. Fazlaca içine kapandı. (...) Şimdilerde gözlerindeki mavi ışıklar söndü, kitap okumaktan, yaşamaya vakit bulamayan fiksiyon karakterlere benzedi.”* (Uzuner, 436)

Aras'ın ölümüyle iç çatışma yaşamaya başlayan Ada, yan figürlerden Aliye ile yaşadığı iç çatışmayı doruklarda hisseder ve aslında Aliye, Ada'nın kendi ile yüzleşmesine ve Aras'ın ölümünden seneler sonra bunun etkisinden kendisini kurtarmasında etkili olur.

Aliye de kendi içinde çatışmalar yaşayan bir figürdür. Bunun temelinde de ailesi ve büyüdüğü yer vardır. Ailesinin ona karşı tutumu, sevgisiz bir ortamda büyümesi, doğduğu ve büyüdüğü doğu ilinin kişiliğine etkisi onu bu çatışmaya itmiştir. Hayata karşı tepkilidir. Kendi de dâhil hiç kimseyi sevmemektedir. Bu yüzden herkesten herhangi bir yolla oç alma isteğindedir:

“O kendini doğuştan haksızlığa uğramış ve eksik hissediyor, bu eşitsizliğin öfkesini önüne çıkan herkese yerli yersiz kusuyordu. Şaka yaptığı sanılırken aniden ciddileşiyor, duygulandığı bir anda tamamen katı bir alaycılıkla önce

kendini sonra karşısındakileri altüst edebiliyordu. [...] Büyük bir kentte, bolluk içinde yetişmemiş oluşunun öfkesi, özyıkıcı bir nefrete dönüşmüştü.” (Uzuner, 348)

Aliye, kendini çevresindekilere kanıtlamak için çok çalışır ve yaptığı işte başarıya ulaşır; ancak işinde sağladığı başarıyı insan ilişkilerinde bir türlü sağlayamaz. Çevresindekileri yaralamak, kendi çevrelerinde küçük düşürmek için elinden geleni yapmaya devam eder. Bu şekilde kendini yücelttiğini, seviyesini yükselttiğini düşünür. Bu esnada da Tuna ve Ada'ya da bir bakıma zarar vermiştir. Tuna'nın toplumda kadına bakış yönünden oluşan yanılgıları, bu figür etkisiyle sorgulamıştır. Yapıtta bu zarar onların özgürleşmesinde etkili olmuştur, ancak Aliye yapıtta kendi iç savaşımında kendisini var edememiş ve özgürleşememiş bireylerin varlığının örneğidir.

Tuna ve Ada hem yaşadıkları iç çatışmalar hem de bunların sonucunda kazanımlarını değerlendirerek yeni deneyimler yaşamaktadırlar:

“[Tuna:] Öğretmenim.

Sıradan bir insanım ve tabii bütün sıradan insanlar gibi sıradışıyım.

Bir iç savaştan dönüyorum.

Uzun ve çok zor bir kâbustan uyanıyorum.(...)

Yorgunum. Çok yorgunum ama kendimi iyi hissedebiliyorum. İyi olmaya hazırım artık. Ben bunu hak ediyorum şimdi.(...)

Gerçek ve yeni ayak izleri oluşturmam için toprak hazır, ben hazırım.

Dönüyorum.

Eve.

Kendime.” (Uzuner, 498-499)

SONUÇ

Buket Uzuner'in *Kumral Ada Mavi Tuna* adlı yapıtında, öncelikle toplumdaki siyasi-sosyal kargaşa ortamının yaratılmaya çalışıldığı, bu yaratılan olumsuz ortamda meydana gelen kargaşanın açtığı toplumsal yaralar irdelenmektedir. Bu ortamın bireyler üzerinde yarattığı farklı etkilerle bireylerin kendi kişilik yapılarının da etkisiyle iç dünyalarında yaşadıkları çatışmalar verilmektedir.

Ada ve Tuna karakterleri karşılaştıkları ilk andan itibaren birbirlerine adeta kenetlenmiş ve birbirlerinin hayatlarının odak noktası olmuşlardır. Ada'nın güçlü ve sağlam karakteri en çok Tuna'yı etkilemiş ve Tuna'nın kendi düşüncelerini ve etrafında gelişen olaylara karşı tutumunu Ada'ya göre ayarlamasına sebep olmuştur. Bu nedenle Tuna, Ada'nın etkisine yenik düşmüş ve kendisiyle çatışma içine girmiştir. Girmiş olduğu bu çatışma ortamı, Tuna'nın kişiliğine uymamıştır. Bu etkilerle iç dünyasında yaşadığı çatışma ortamı Tuna'nın karşısına geçmişini getirmiş ve onların aracılığıyla Tuna'nın birtakım gerçekleri kendine itiraf edebilmesini sağlamıştır. Bu sayede Tuna kendine bu olguları itiraf etmiş ve bunun sonucunda da kâbus olarak nitelendirdiği iç savaşından kurtulmuştur. Kendini var ederek özgürleşmiştir. Yapıtın genelini kapsayan, odak figürlerin iç çatışmaları, Ada'nın da suçluluk duygusundan arınarak kendini var ederek özgürleşmesiyle son bulmuştur.

Bu çalışmaya konu olan yapıtta odak figürler olan Ada ve Tuna üzerinden bireylerin yaşadıkları iç çatışmaları ve bu iç çatışmalar sonucunda kendilerini bularak, bir anlamda kendilerini var ederek bireysel özgürlüklerini elde edebilecekleri işlenmiştir. Bunun yanında bireysel özbenliklerini elde ederek farkındalık sahibi olan, özgürleşen bireylerin, toplumlarda türlü felakete yol açabilecek iç savaşların yaşanmamasına etki edecek gücü içlerinde barındırdıkları savunulmuş, toplumların da böylelikle ancak

özgürleşebilecekleri yansıtılmıştır. Özgürlük aslında bir döngüdür. Birey iç savaşımı sonucu özgürleşir, ancak iç savaşımını da vermek için iç ve dış gerçekte özgürlüğe ihtiyacı vardır.

KAYNAKÇA

Buket Uzuner. *Kumral Ada Mavi Tuna*. 47. Basım. İstanbul: Everest Yayınları, Ekim 2010.